

XIII międzynarodowa konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”

W dniach 17–18 września 2019 r. w Warszawie odbyła się 13. Międzynarodowa Konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”. Organizatorem konferencji było Polskie Centrum Programu Safer Internet (PCPSI), które tworzą Państwowy Instytut Badawczy NASK i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) oraz niemieckie konsorcjum realizujące projekt Klicksafe. Współorganizatorem wydarzenia jest ITU (Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny), a głównym partnerem Fundacja Orange, partnerem zaś Google Polska. Podobnie jak w minionych latach konferencja odbyła się pod honorowym patronatem Ministerstwa Cyfryzacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Rzecznika Praw Dziecka. Wydarzenie zorganizowane zostało w ramach programu Komisji Europejskiej Connecting Europe Facility.

Tematyka konferencji dotyczyła zagadnień bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie – przedstawiono wyniki najnowszych badań w tym obszarze, szerokie spektrum

wyzwań obejmujących bezpieczeństwo internetowe, zaproponowano różne sposoby zastosowania nowoczesnych technologii w edukacji dzieci i młodzieży.

Przewodnicząca konferencji Anna Rywczyńska (Państwowy Instytut Badawczy NASK), otwierając wydarzenie, powiedziała: *Dbanie o bezpieczeństwo dzieci zawsze wymaga aktywnego zaangażowania rodziców. Pamiętajmy, że to na nas spoczywa odpowiedzialność za ich właściwe przygotowanie do tzw. technologii jutra oraz za ich dobrostan, zarówno fizyczny, jak i psychiczny. Żeby temu sprostać, powinniśmy być na bieżąco z tym, co się dzieje w sieci, jakie nowe zagrożenia, trendy i mody się pojawiają. Stąd też znacząca część programu konferencji »Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie« poświęcona jest roli kultury korzystania z sieci, jaka powstaje w środowisku rodziny.* A prowadzący konferencję dr Szymon Wójcik (Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę), wprowadzając uczestników w tematykę wykładów, dodał: *Będziemy dyskutować o tym, jak dzieci mogą konstruktywnie i kreatywnie wy-*

korzystać nowe media w domu i szkole. Według najnowszych badań Fundacji aż 42% polskich uczniów nie miało w szkole zajęć na temat bezpieczeństwa w sieci, a jednocześnie aż 57% dzieci doświadcza przemocy rówieśniczej. Naszym celem jest, żeby uczestnicy, nauczyciele i inni profesjonalści pracujący z dziećmi, dostali do ręki konkretne narzędzia i wskazówki, dzięki którym dbanie o bezpieczeństwo najmłodszych w Internecie stanie się prostsze. Ewa Krupa (Fundacja Orange) uzupełniła te wypowiedzi istotną refleksją: *Świat dzięki rozwojowi technologii bardzo dynamicznie się zmienia. Sztuczna inteligencja czy rozszerzona rzeczywistość będą za chwilę zupełnie powszechne. Dlatego uczymy, jak ważne jest myślenie o drugim człowieku, korzystanie z Internetu i technologii w sposób mądry i bezpieczny.*

Wśród prelegentów i gości wydarzenia znaleźli się wybitni specjaliści z Polski i zagranicy. Już pierwszy wykład dr. hab. Marcina Napiórkowskiego (Uniwersytet Warszawski) nt. *Niebieski wieloryb, lalka Momo i dziecko ze słoneczka. Fake newsy dla dzieci i o dzieciach* wzbudził wielkie zainteresowanie uczestników. Prelegent w bardzo konkretny i obrazowy sposób opowiedział o tym, czym się zajmuje, a mianowicie „badaniem bzdur w Internecie, które stają się sensacjami medialnymi”. Przy pomocy wyszukiwarki Google, logicznego myślenia i wewnętrznego spokoju sprawdza i udowadnia, że oficjalna „prawda” sieciowa niekoniecznie jest prawdą.

Warto wymienić przynajmniej kilka nazwisk zagranicznych gości: dr Elizabeth Milovidov, która wygłosiła prelekcję na temat koncepcji cyfrowego rodzicielstwa, Stefanie Fächner (Klicksafe), która mówiła o roli edukacji społeczno-emocjonalnej w zapobieganiu cyberprzemocy, dr Delphine Auffret (e-Enfance, Francuskie Centrum Safer Internet). Ostatnia z wymienionych opisała sytuację szkół po wprowadzeniu przez tamtejsze ministerstwo edukacji zakazu używania smartfonów w szkołach we Francji, które zostało mocno skrytykowane przez społeczność nie tylko szkolną, a jednak odnosi pozytywne efekty wychowawcze i edukacyjne (np. większy komfort pracy nauczycieli, lepsze wyniki nauczania).

Uczestnicy jednym głosem mówili, że cyfrowe technologie zmieniają się szybko i są dla dorosłych, a tym bardziej dla dzieci i młodzieży codziennością. Przedstawione wyniki polskich i zagranicznych badań pokazują, że z każdym rokiem dzieci coraz wcześniej i intensywniej zaczynają korzystać z Internetu. Jednym z pierwszych prelegentów sesji plenarnej był profesor Jacek Pyżalski (UAM), który odniósł się do Raportu EU Kids Online 2018. Wynika z niego, że aż 82,5% osób w wieku od 9 do 17 lat łączy się z siecią codziennie. Aż 65% uczniów nigdy lub prawie nigdy nie rozmawiało z nauczycielem o aktywności

w Internecie, 1/3 pytaných odpowiada, że nauczyciele w szkole nigdy lub prawie nigdy nie zajmują się kwestią bezpieczeństwa online. 40% uczniów stwierdza, że w szkole nie ma ustalonych zasad korzystania z Internetu, a 45% nigdy nie rozmawiało z nauczycielami o dobrych zwyczajach postępowania w sieci (netykietcie i zasadach bezpieczeństwa). Profesor zwrócił uwagę na ważny fakt, że skupiając się przez ostatnie kilkanaście lat na badaniu cyberzagrożeń, zagubiliśmy trochę świadomość współistnienia cyberprzemocy i przemocy rówieśniczej w rzeczywistym świecie.

W tym kontekście dbałość o bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie to wielkie wyzwanie. Dobrego i skutecznego wsparcia mogą im udzielić tylko świadomi zagrożeń dorośli. Tymczasem według najnowszych badań NASK „Rodzice 3.0”, przytaczanych podczas konferencji, „opiekunowie często nie określają i nie znają czasu korzystania z Internetu przez dzieci, nie mają wiedzy, kiedy ich dzieci korzystają z sieci oraz nie kontrolują oglądanych przez ich dzieci treści internetowych. Tylko co piąty (21,2%) rodzic zadeklarował, że w jego gospodarstwie domowym jest zainstalowany filtr rodzinny lub inna technologia ograniczająca dostęp do niebezpiecznych treści w Internecie”.

Na konferencji nie zabrakło tematu zagrożeń online, takich jak pornografia, *cyberbullying*, *seksing* czy hejt. Z raportu Dyżurnet.pl wynika, że tylko w 2018 r. w Polsce odnotowano blisko 2000 przypadków treści pornograficznych z udziałem dzieci. Ekspertki zwracali uwagę na niepokojący trend, objawiający się krążeniem w sieci zdjęć oraz wideo o charakterze seksualnym samodzielnie wykonywanych i udostępnianych przez dzieci i młodzież.

Jak co roku, pod koniec pierwszego dnia konferencji odbył się pokaz filmu. Tym razem był to psychologiczny obraz przedstawiający niezwykle „Zwierzenia nastolatków” w reżyserii Ayelet Albenda (prod. Izrael, 2017 r.). Jest to film o dojrzewaniu, którego akcja rozgrywa się w pokojach sześciu nastolatków. Tworzą go w całości nagrane przez nich filmy umieszczone na YouTube. Jednak ci młodzi ludzie z różnych stron świata nie promują się w ten sposób jako nastoletnie gwiazdy, lecz pokazują swoje zwykłe życie. Rozmawiają z każdym, kto tylko chce ich słuchać, oglądać i są w tym bardzo szczerzy. Zamiast pamiętnika wybrali kamerę do nagrywania swoich intymnych dzienników.

Nowym zagrożeniem, rozwijającym się w Polsce szybciej niż w innych krajach Europy, są patotreści, prezentujące zachowania sprzeczne z normami społecznymi (*patostream* – online, głównie na YouTube, pokazywane np. libacje alkoholowe, wulgarny język, skandaliczne treści i przemoc). Mówił o nich w bardzo konkretnym i świetnie przygotowanym wizualnie wystąpieniu

dr Łukasz Wojtasik (Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę). Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Fundację, patotreści ogląda aż 37% młodych ludzi, z czego 18% zadeklarowało, że twórcy tego rodzaju przekazów im imponują. Przerażenie mogą budzić wnioski z pierwszego w Polsce raportu „Patotreści w Internecie”: 38% nastolatków twierdzi, że *patostreaming* pokazuje prawdziwe życie, tyle samo osób wieku 13–15 lat nie widzi nic złego w zarabianiu na przemocy i poniżaniu drugiego człowieka.

Międzynarodowa Konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie” od 13 lat jest okazją do wymiany wiedzy i poglądów oraz prezentacji konkretnych narzędzi, programów edukacyjnych. Uczestnicy dzielą się też tym, co pozytywnego wnosi Internet do współczesnej edukacji. O tym, jak czynić szkołę nowoczesną a naukę atrakcyjną dla dzieci urodzonych w „cyfrowych czasach” mówiła m.in. Lidia de Reese (FSM Niemcy), w prelekcji poświęconej sztucznej inteligencji w klasie i uczeniu maszynowemu, pokazując przykłady dobrych praktyk. Podobne, praktyczne treści przedstawił podczas warsztatów *Asy Internetu – jak zmienić lekcje o cyberbezpieczeństwie w przygodę?* zespół w składzie: Agnieszka Krawczak-Chmielecka, Kamil Śliwowski, Izabela Meyza (Fundacja Szkoła z Klasą).

Ważnym elementem programu konferencji są debaty prowadzone z udziałem zaproszonych gości. W tym roku Elizabeth Milovidov (Digital Parenting Coach), Karl Hopwood (European Schoolnet, Insafe), Kamil Nowak (Blog Ojciec) dyskutowali na temat: *Jak rodzice mogą pomóc swoim dzieciom używać nowych technologii w bezpieczny i konstruktywny sposób?* Cieszy fakt, że wzrasta świadomość potrzeby wspierania rodziców w ich trudnej i bardzo odpowiedzialnej roli towarzysza dzieci i młodzieży w cyfrowym świecie. Jest to obecnie jedno z najważniejszych zadań dla profesjonalistów zajmujących się bezpieczeństwem dzieci, młodzieży, rodziny i szkoły w Internecie.

Jak przystało na profesjonalnie przygotowaną międzynarodową konferencję, którą warto polecić wszystkim zainteresowanym tą tematyką, wystąpienia prelegentów dostępne są w postaci nagrań wideo pod adresem: <https://www.saferinternet.pl/konferencja/program.html>.

Znajdziemy tam zapis następujących wystąpień, które można było wysłuchać podczas spotkania w Warszawie:

- dr hab. Marcin Napiórkowski (Uniwersytet Warszawski), *Niebieski wieloryb, lalka Momo i dziecko ze słoneczka. Fake newsy dla dzieci i o dzieciach*;
- dr Elizabeth Milovidov (Digital Parenting Coach), *Cyfrowe rodziny w cyfrowej erze: trendy i wyzwania związane z wpływem mediów i nowych technologii na dzieci i młodzież*;

- debata panelowa nt. *Jak rodzice mogą pomóc swoim dzieciom używać nowych technologii w bezpieczny i konstruktywny sposób?*, Elizabeth Milovidov, Karl Hopwood (European Schoolnet, Insafe), Kamil Nowak (Blog Ojciec);
- dr hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), *Warto przyjrzeć się szczegółom – pogłębiona analiza wyników badania EU Kids Online Polska 2018*;
- Anna Rywczyńska, dr Rafał Lange (NASK), *Rodzicielstwo w dobie cyfrowej rewolucji*;
- Stefanie Fächner (Klicksafe), *Rola edukacji społeczno-emocjonalnej w zapobieganiu cyberprzemocy*;
- Lena Lattion (Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny ITU), *Ochrona dzieci online – aktualne trendy, wyzwania i wytyczne*;
- Anastasiya Dzyakava (Biuro Rzecznika Praw Dziecka Ukrainy), *Podnoszenie świadomości o sekstingu i sextortion wśród dziewcząt*;
- dr Delphine Auffret (e-Enfance, Francuskie Centrum Safer Internet), *Refleksje na temat zakazu smartfonów w szkołach we Francji*;
- dr Agnieszka Wrońska, Marek Sowala (NASK), *Bezpieczeństwo w ekosystemie OSE w szkołach epoki smartfona*;
- Lidia de Reese (FSM), *Sztuczna inteligencja w klasie. Nowe materiały edukacyjne „Uczenie maszynowe”*;
- Katarzyna Hernandez (Fundacja Orange), *Lekcja: Enter. Świat nowej edukacji*;
- Sofia Rasgado (FCT, Portugalskie Centrum Safer Internet), *Walka z cyfrowym wykluczeniem*;
- dr Stephan Dreyer (Hans-Bredow Institut), *Trójkąt bermudzki edukacji medialnej: prawa rodzicielskie i ochrona państwa a podmiotowość dzieci*;
- Katarzyna Makaruk (FDSD), *Czy rodzice mają wpływ na nadużywanie internetu przez swoje dzieci?*;
- dr Anna Grebe (Digital Opportunities Foundation), *Fostering Local Network Groups for Media Literacy*;
- Piotr Zalewski (Google Polska), *Jak aplikacja Family Link może pomóc w ustaleniu reguł korzystania ze smartfonów przez dzieci?*;
- Andreas Hautz (jugendschutz.net), *Dzieciństwo dostępne publicznie? Naruszanie dóbr osobistych w mediach społecznościowych*;
- Nadine Eikenbusch, Alona Yegorova (Medienanstalt Nordrhein-Westfallen), *Jak mówić o cyberprzemocy w szkołach?* (warsztaty);
- Agnieszka Krawczak-Chmielecka, Kamil Śliwowski, Izabela Meyza (Fundacja Szkoła z Klasą), *Asy Internetu – jak zmienić lekcje o cyberbezpieczeństwie w przygodę?* (warsztaty);

- Łukasz Wojtasik (Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę), *Patroleści w sieci – szkolne wzorce dla dzieci i młodzieży*;
- Boris Radanović (SWGfL, Brytyjskie Centrum Safer Internet), *Tik Tok Talk*;
- André Weßel (Uniwersytet Techniczny w Kolonii), *Pozwolić im grać i/lub zapewnić im bezpieczeństwo? Etyczne aspekty gier komputerowych online*;
- dr Małgorzata Wójcik (SWPS Katowice), *Błędne koło przemocy rówieśniczej*;
- prof. Sara Pabian (Uniwersytet w Antwerpii), *Krótko- i długoterminowe konsekwencje cyberprzemocy*;
- dr Julia Barlińska (Uniwersytet Warszawski), *Jak skutecznie uczyć prospołecznego reagowania na cyberprzemoc rówieśniczą?*;
- lek. Michał Wroczyński (Samurai Labs), *Samurai Labs – rewolucja w ochronie dzieci przed przemocą online*;
- Stefanie Fächner (Klicksafe), *Przeciwdziałanie mowie nienawiści w Internecie przy pomocy zestawu narzędzi SELMA*;
- dr Elena Martellozzo (Uniwersytet Middlesex), *„Nie byłam pewna, czy to normalne, że to oglądam...” Badanie reakcji dzieci na pornografię w internecie*;
- Anna Kwaśnik (Dyżurnet.pl, NASK), *Dzieci jako twórcy pornografii*;
- Sebastian Fitting (Eco), *Seksting, pornografia i małoletni – perspektywa prawna*;
- Nina Pirk (Nummer gegen Kummern), *„Zakochałam się przez Internet... Może mi Pani pomóc?” – przypadki z niemieckiego telefonu zaufania*;
- Kate Edwards (Childnet), *Jak inspirować młodych ludzi do krytycznego spojrzenia na pornografię i do zawierania zdrowych relacji online?*;
- Ewa Dziemidowicz (FDDS), *Rangi, relacje, przywództwo – budowanie społeczności szkolnej jako profilaktyka przemocy rówieśniczej (warsztaty)*;
- Łukasz Gierek (ZST w Radomiu), *Technologie rozszerzonej (AR) i wirtualnej rzeczywistości (VR) w edukacji (warsztaty)*.

opr. Piotr Ożarski
PCEN Rzeszów